

Utbildningsinspektion i Aleholmsskolan, gymnasieskola, komvux, SFI, gymnasiesärskola

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

1. Normer och värden
2. Kunskaper
3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete
6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde. Rapporten ger således inte en heltäckande beskrivning av all pågående utbildningsverksamhet inom enheten vid den aktuella tidpunkten.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter liksom jämförelser med jämförbara verksamheter är också betydelsefulla vid bedömningarna och för slutsatserna med krav på åtgärder och förbättringar. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Skolform	Antal elever/barn	Skolform	Antal elever/barn
Gymnasieskola:	320	Gymnasiesärskola:	7
Komvux:	170	Svenskundervisning för invandrare, SFI:	46

Sävsjö kommun har sin gymnasieutbildning förlagd till Aleholmsskolan, som ligger centralt förlagd i Sävsjö. Vid skolan bedrivs utbildningar på barn- och fritidsprogrammet, industriprogrammet, livsmedelsprogrammet, naturvetenskapsprogrammet, hotell- och restaurangprogrammet, samhällsvetenskapsprogrammet, teknikprogrammet och på det individuella programmet (IV). De elever som inte får sin utbildning i Sävsjö studerar mestadels i Vetlanda vid Njudungs gymnasieskola.

Det finns ett samverkansavtal på gymnasieområdet mellan flera av kommunerna på småländska höglandet och f.n. utreds frågan om att starta ett gymnasieförbund.

Cirka 30 av gymnasieeleverna har annan hemkommun än Sävsjö. De flesta av dessa går på livsmedelsprogrammet.

Vid Aleholmsskolan bedrivs också en tvåårig påbyggnadsutbildning, som kallas ”Mat i butik”, och som anknyter till livsmedelsprogrammet. Läsåret 2002/2003 startade ytterligare en påbyggnadsutbildning, ”Hydraulik”, som anknyter till industriprogrammet.

För att bättre utnyttja resurserna vid Aleholmsskolan förekommer en fördjupad samverkan mellan olika utbildningsanordnare. Förutom den verksamhet som bedrivs vid gymnasieskolan, och i vilken den kommunala vuxenutbildningen och svenska för invandrare (SFI) finns integrerad, finns Sävsjö Vux, som ligger direkt under kommunstyrelsen och Avena, som bedriver eftergymnasiala utbildningar.

Genomförandet av inspektionen i Aleholmsskolan

Skolverket sände den 5 juni 2003 en skriftlig information till huvudmannen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektionsteamet med ansvar för Aleholmsskolan har bestått av undervisningsråden Kenneth Pahlsson och Ann Richardsson samt Bo-Åke Julin (gymnasiesärskolan). Besök på Aleholmsskolan inleddes den 8–9 oktober med besök på gymnasieskolan och avslutades den 15–16 oktober 2003 med besök inom den kommunala vuxenutbildningen, gymnasiesärskolan och SFI.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder, som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildnings-

inspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består dels av dokument från kommunen och Aleholmsskolan, dels av den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan, som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem etc.

Vid Aleholmsskolan har genomförts formella intervjuer med rektorn och biträdande rektorn, representant för kommunstyrelsen, samordnare för vuxenutbildningen, elever och personal vid skolan samt föräldrar till elever i årskurs 1. Lektioner i årskurs 1 på samhällsvetenskapsprogrammet på komvux och i förberedelseklass inom SFI har besökts. Elever i årskurs 2 och 3 hade APU under de dagar som besöket genomfördes.

Bedömning

Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanernas mål framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och lust att lära. I läroplanerna anges också att barn och elever skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön samt få ett reellt inflytande över utformningen av utbildningen. På samma värdegrund vilar verksamheten inom det offentliga skolväsendet för vuxna.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet med skolans värdegrund och läroplanernas mål att sträva mot.

I kommunens skol- och barnomsorgsplan lyfts värdegrundsfrågorna särskilt fram. Varje skola ska eftersträva, att demokratiska arbetsformer är en naturlig del av skolans dagliga verksamhet och få till konsekvens, att alla barn och ungdomar upplever, att man har inflytande över sitt och gruppens arbete. Målet är att personalen i samtal och diskussioner med ungdomarna tar upp värderingsfrågor och på så sätt utvecklar deras sociala kompetens.

Enligt skolledningen lägger man ned en hel del arbete på området normer och värden och försöker själva föregå med gott exempel för att skapa förutsättningar för en skola, som präglas av öppenhet och inflytande både när det gäller personal och elever.

Eleverna får varje år fylla i en enkät med frågor, som gäller deras ansvar och inflytande. Överlag visar svaren, att eleverna anser sig ha goda möjligheter att påverka det dagliga arbetet. Det framgår också, att eleverna, oavsett kön, behandlas lika. Genomgående låga siffror får frågor om man som elev får vara med och bestämma om läxor och antal prov i olika ämnen. Vid samtal med representanter för elevrådet framkommer likartade synpunkter. Generellt sett finns det emellertid goda möjligheter till inflytande på skolan, menar dessa.

Skolans mål med inflytandefrågorna finns beskrivna i skolans utvecklingsplan. Bl.a. ska en arbetsplan tas fram, som beskriver klassrådets, elevrådets, elevskyddsombudens och skolkonferensens uppgifter. Beslut finns, att elevrepresentanter alltid ska bjudas in att medverka, när det bildas olika former av planerings- och arbetsgrupper på skolan.

Vid skolan finns det mentorer som ser till, att klassråd genomförs var fjortonde dag eller minst en gång i månaden. Då tas aktuella, närliggande frågor upp som berör varje elev. Flera av de intervjuade lärarna anger, att de samtidigt tränar eleverna i sammanträdesteknik och att ordförande och sekreterare byts ut efter varje klassråd. Normalt förläggs klassrådet till lektionstid. De lärare som inte undervisar alla elever som de är mentor för anser, att det ibland kan vara svårt att samla ihop alla eleverna vid ett tillfälle.

Både elever och föräldrar hävdar vid intervjuerna att skolmiljön är den bästa tänkbara, att det är en trygg plats att vistas på och att det förekommer mycket lite problem i form av mobbning eller social oro. Vid intervjuerna framför både personal och elever, att Aleholmsskolan är en lugn och trygg arbetsplats.

Både skolledning och intervjuade lärare anser, att det är en stor fördel att vuxna studerande är integrerade i gymnasieklasserna. Därigenom skapas en stabilitet och ett samarbetsklimat, som annars kanske skulle kunna vara svårt att uppnå.

Inte heller det faktum att ett 40-tal ungdomar som saknar betyg i ett eller flera ämnen från grundskolan och som nu går som IV-elever eller PRIV-elever på olika utbildningar har skapat någon ifrågasättande inställning från vare sig lärare eller elever, enligt skolledningen.

I kvalitetsredovisningen sammanfattar skolledningen vad man hittills lyckats med inom området normer och värden på följande sätt: "Insatser för att framhålla de oförytterligare värdena har gjorts." I vad mån detta satt spår i individerna är oklart. Ansträngningarna måste ovillkorligen fortsätta."

Sammanfattningsvis bedömer inspektörsteamet, att skolans personal på ett målmedvetet och engagerat sätt arbetar med normer och värden. Förutsättningarna att nå ett gott långsiktigt resultat är goda med tanke på de ansträngningar skolan gör på detta område och den process som pågår.

Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Målen för lärandet anges i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

Aleholmsskolan är den gymnasieskola på småländska höglandet som procentuellt sett tar emot flest elever som saknar ett eller flera betyg från årskurs 9. Totalt finns det ca 40 elever vid skolan idag, som tillhör denna grupp. Fyra av dessa är inskrivna på det individuella programmet, medan övriga är s.k. PRIV-elever, vilket innebär, att de är preliminärt antagna vid ett av gymnasieskolans nationella program.

En genomgång av den officiella statistik som finns visar, att huvudparten (88,7 %) av de elever som går vid gymnasieskolan fullföljer sina studier och får ett slutbetyg och att andelen behöriga till högskolan uppgår till 81,8 procent.

Eleverna deltar också i nationella prov med tillfredsställande resultat. Detta gäller också de komvuxelever, som läser integrerat med gymnasieskolans elever.

Beträffande SFI visar siffrorna från innevarande år, att färre elever avbrutit sina studier än i andra kommuner och att fler elever blivit godkända.

De lektionsbesök som inspektionsteamet gjort visar, att eleverna både har förmåga att arbeta självständigt och i grupp.

Något annat än att eleverna gjort medvetna studieval och förstår vad det egna programmet leder fram till, har inte framkommit.

Sammanfattningsvis bedömer inspektionsteamet, att de resultat som uppnås inom området Kunskaper är tillfredsställande.

Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med föräldrar, barn, elever respektive de vuxenstuderande i arbetet med att forma en god miljö för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

Barn- och utbildningsnämnden betonar mycket tydligt i sin skol- och barnomsorgsplan, att all skolpersonal i kommunen ska sätta gränser och avvisa alla former av våld, mobbning och annan kränkande behandling. Barn och ungdomar ska också känna, att de har ett inflytande över sitt arbete. För att nå dessa mål är det viktigt, att samarbeta med föräldrarna, som därigenom också kan få ett inflytande över barnens och ungdomarnas situation.

I planen förutsätts, att varje skola aktivt arbetar med dessa frågor genom att utarbeta t.ex. handlingsprogram mot mobbning, utse jämställdhetsombud och organisera skol- och barnomsorgsråd, som behandlar frågor som bl.a. berör arbetsmiljö och delaktighet. Aleholmsskolan arbetar aktivt med att försöka uppnå dessa mål. Alla frågor är emellertid inte lösta, enligt den utvärdering som gjorts, men man är på god väg.

Varje vecka genomförs elevvårdskonferenser, då elev, föräldrar, klassföreståndare, rektor och kurator deltar. Det finns också en grupp bestående av biträdande rektorn, vaktmästaren, kuratorn och specialläraren, som arbetar med att förebygga alla former av kränkande behandling på skolan, både när det gäller personal och elever.

Under senare år har det inträffat mycket få fall av kränkande behandling, som lett till utredningar och kontakter med föräldrar. Ofta räcker det med att någon i gruppen tar ett samtal med berörda elever, så brukar problemen lösa sig, enligt skolledningen. I de samtal som inspektionsteamet hade med representanter för

föräldrar och elever bekräftas detta. Inför skolstarten informerar skolan även alla föräldrar till elever i årskurs 1, hur arbetet mot mobbning fungerar vid skolan. Skolan har också haft särskilda temadagar, då man bl.a. lyft upp frågor kring sexuella trakasserier.

För att markera vikten av internationell solidaritet i olika värdefrågor uppmärksammar skolan olika internationella högtider som FN-dagen och Internationella kvinnodagen. Man använder också temadagar för att belysa olika samhällsproblem och genomför i årskurs 3 studieresor bl.a. till koncentrationslägret Sachsenhausen.

Sedan fyra år tillbaka finns det ett särskilt läsprojekt för gymnasieungdomarna. Syftet är att få eleverna, i synnerhet eleverna på de yrkesinriktade programmen som är ovana läsare, att läsa böcker av god kvalitet. Genom att i litteraturen möta människor, främmande kulturer och miljöer kan detta förhoppningsvis öka deras förståelse för andra människor och ge självinsikt.

Sammanfattningsvis bedömer inspektionsteamet, att Aleholmsskolans ledning och personal arbetar aktivt med frågor som rör arbetsmiljö och delaktighet. Detta har resulterat i att skolan känns trivsamt och tryggt att arbeta i.

Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå målen skall främst utformas av de lärande och personalen. I förskolan och skolan skall detta ske i samverkan med hemmen. De nationella läroplanerna, andra statliga bestämmelser och kursplanerna ger dock också vissa anvisningar för arbetet. Det finns riktlinjer för stöd, betygssättning och utvecklingssamtal, utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid, etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper och färdigheter barnen, ungdomarna och de vuxna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att närma sig målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

En genomgång av Aleholmsskolans organisation och schemaläggning visar, att det finns en tydlig struktur för hur arbetet på skolan ska bedrivas och hur tillgänglig tid har utnyttjats. Detta bekräftades både av lärare och elever vid intervjuerna.

Att ca 40 av totalt ca 280 gymnasieungdomar har bristfälliga kunskaper, när de kommer till gymnasieskolan kräver en anpassning av undervisningen. Det är inte enbart så, att PRIV- eleverna saknar betyg i svenska, matematik och/eller engelska. Flera av dessa elever saknar dessutom betyg även i andra ämnen, vilket innebär, att de har ytterligare svårigheter att tillgodogöra sig innehållet i gymnasieskolans kursutbud. För att möta dessa behov bedrivs ett omfattande elevvårdsarbete.

En fråga som diskuterats länge och som fortfarande har stor aktualitet är övergången till gymnasieskolan från grundskolan och formerna för överlämnandet av elever. Personalen vid Aleholmsskolan, vilket inkluderar såväl skolledning, lärare, som elevvårdspersonal anser, att överlämnandekonferenserna måste förbättras på så sätt att mer skriftlig information om eleverna lämnas över till Aleholmsskolans personal. Man menar, att det är svårt att hjälpa eleverna vid skolstarten, om man saknar nödvändig information. Onödigt lång tid går innan den

information som varit känd i årskurs 7–9 kommer fram på gymnasieskolan och därefter kan åtgärdas. Man anser också, att de åtgärdsprogram som överlämnas är ofullständiga. I bästa fall beskrivs elevens skol- och studieproblem men utan att dessa sätts in i ett sammanhang med en beskrivning även av elevens psykiska och sociala situation. Skolledningen har tagit upp frågan vid ett flertal tillfällen med rektorerna vid avlämnande skolor och förvaltningschefen utan några påtagliga resultat.

Åtgärdsprogram finns för flertalet elever som är i behov av särskilt stöd, vilket i synnerhet gäller för de elever som går på IV-programmet eller är PRIV-elever. För det 10-tal elever som tillhör denna kategori och som togs in hösten 2003, pågår arbetet med att upprätta åtgärdsprogram.

Enligt specialläraren finns det för tillfället ett 20-tal elever, som har formellt upprättade åtgärdsprogram. Hon bedömer emellertid, att det finns fler elever som behöver stöd i någon form. Ansvar för att upprätta åtgärdsprogram ligger på klassföreståndaren eller specialläraren om det gäller problem i flera ämnen och på ämneslärarna, om det gäller ett enskilt ämne.

Vid Aleholmsskolan finns en relativt stor grupp av elever, som har annat modersmål än svenska. De flesta av dessa är asylsökande, och går i en särskild förberedelseklass och läser svenska som andra språk. Däremot förekommer ingen studiehandledning på modersmålet för dessa elever, trots att flera har stora brister i det svenska språket. Inte heller har skolan aktivt sökt upp och informerat dessa och andra invandrarelever vid skolan om, att de har rätt till modersmålsundervisning under vissa förutsättningar.

Undervisningen i SFI bedrivs i mindre grupper utifrån den nivå de studerande befinner sig på kunskapsmässigt. Just nu finns en grupp på 5–6 elever som är analfabeter. Att undervisa i en sådan grupp ställer stora krav på läraren. För tillfället har skolan 1,75 procent tjänst, som tre lärare delar på. Någon kö till utbildningen finns inte. Antalet akademiker som läser SFI i Sävsjö har varit få. Nyttillkomna invandrare hänvisas vanligtvis till Nässjö kommun. Ansvar för att information om SFI ligger på de sociala myndigheterna, som samverkar med Migrationsverket.

I gymnasiesärskolan undervisas sex elever på ett specialutformat program. Programmet omfattar kärnämnen och valbara kurser. Då inspektionsteamet besökte skolan var det inte klart vilka kurser som skulle ingå i utbildningen. Diskussioner pågick med elever och föräldrar om innehållet i de individuella studieplanerna. Samtliga elever har åtgärdsprogram. Däremot finns inte någon särskild arbetsplan för gymnasiesärskolan.

Av de elever som behöver stöd i någon form finns särskild hjälp av lärare i engelska och matematik. När det gäller svenska och samhällskunskap, där bristen på läsförståelse gör det särskilt svårt för eleverna, är det specialläraren som stöttar eleverna i samarbete med lärarna i dessa ämnen. Hon har också en lokal läs- och skrivkurs inom det individuella valet som ett 20-tal elever deltar i.

Inte minst inom dessa grupper av elever finns det problem när det gäller närvaro vid lektioner. Elevvårdsfrågor av olika art bl.a. skolk tas regelbundet upp i skolans elevvårdsgrupp, som består av rektorn, kuratorn, skolsköterskan,

studie- och yrkesvägledarna, specialpedagogen och den programansvarige för individuella programmet.

Vid elevvårdskonferenserna förs också protokoll. Som påpekats tidigare är det enligt inspektionsteamet viktigt, att det finns rutiner för att identifiera dessa elever, redan innan de kommer till gymnasieskolan.

I skol- och barnomsorgsplanen betonas, att lärarrollen måste utvecklas från att vara kunskapsförmedlande till att vara handledande för eleverna. Vid de fem lektioner som inspektionsteamet bevistade i årskurs 1, komvux och i förberedelseklassen fanns ett stort inslag av handledning av elever enskilt och i grupp. Mycket tid användes också för informationssökning i skolans datorer. Hur arbetet bedrivs i årskurs 2 och 3 kan inte bedömas, eftersom eleverna under tiden för besöket var på APU.

Vid samtal med lärarna bekräftas detta arbetssätt. Språklärarna arbetar även med språkstudio och med grupp- och parövningar. I de naturvetenskapliga ämnen förekommer också laborationer och demonstrationer. I synnerhet i kemi förekommer en hel del s.k. katederundervisning, beroende på ämnets karaktär, enligt undervisande lärare. Enligt inspektionsteamets bedömning uppvisar den pedagogiska verksamheten en variation i arbetssätt och arbetsformer. Detta bekräftas också av intervjuade elever och föräldrar.

I princip finns individuella studieplaner för samtliga elever vid skolan, med undantag för vissa elever som läser enstaka kurser inom komvux och elever som läser SFI. Mest erfarenhet av individuella studieplaner har skolan när det gäller att arbeta med vuxna. Just nu håller studie- och yrkesvägledarna på med att utforma nya blanketter för gymnasieungdomarna.

Med den individuella studieplanen som underlag genomförs varje termin utvecklingssamtal, då frågor som rör elevens kunskapsutveckling och studiesituation tas upp. Även vårdnadshavare till elever som går i årskurs 1 informeras. Studie- och yrkesvägledarna ger dessutom vid behov vägledning om olika kurser och vad dessa leder fram till. I samband med starten av varje kurs ger respektive lärare information om kursens innehåll och vad som krävs för att erhålla ett visst betyg. Enligt de elevrepresentanter som intervjuades, skedde detta som regel både muntligt och skriftligt.

Vid betygssättningen görs en allsidig bedömning av elevernas kunskaper, oberoende av hur dessa förvärvats och vilka metoder som använts, enligt utsagor av lärarna.

Det finns också en naturlig samverkan mellan Aleholmsskolan och närsamhället. Framför allt har skolan många kontakter med branscher och lokala företag, vilket är nödvändigt, inte minst när det gäller att placera ut elever på praktik.

Sammanfattningsvis anser inspektionsteamet, att personalen vid Aleholmsskolan utför ett gott arbete inom det pedagogiska området. Stora ansträngningar görs för att ta hand om elever i behov av särskilt stöd. Däremot bedömer inspektionsteamet, mot bakgrund av vad som beskrivits ovan, att kommunen bör se till att överlämnandekonferenserna får ett sådant innehåll och en sådan struktur, att informationen om elever i behov av särskilt stöd är så tydlig, att gymnasieskolans personal kan möta dessa elever på den nivå där de befinner sig.

Det är oacceptabelt, att elever inte informeras om rätten att erhålla undervisning i modersmålet eller att det inte förekommer studiehandledning på modersmålet.

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för barnomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolans inre arbete. Sammantaget har dessa skyldigheter att se till att rätten till utbildning tillgodoses. Fristående huvudmän har motsvarande ansvar även om de inte alltid omfattas av målen och riktlinjerna för det offentliga skolväsendet.

Frågor som tas upp vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen.

Verksamheten i kommunstyrelsen (KS) och barn- och utbildningsnämnden (BUN) styrs bl.a. av reglementen och delegationslistor. Av dessa dokument framgår, att KS har det övergripande ansvaret för eftergymnasiala utbildningar medan BUN har ansvaret över den kommunala vuxenutbildningen. Därigenom skulle det finnas en tydlig skillnad mellan vilket ansvar respektive nämnd har på utbildningsområdet.

I verkligheten finns inte denna klara ansvarsfördelning, vilket skapar en oklarhet bland personalen, var ansvaret ligger när det gäller olika uppgifter.

Utan att några justeringar skett i de kommunala styrdokumenterna anges i kommunens officiella material, t.ex. årsredovisningar och annat informationsmaterial som kommit inspektionsteamet till del, att det numera är KS som har det övergripande ansvaret även för den kommunala vuxenutbildningen, medan BUN har någon form av genomförandeansvar. I något sammanhang beskrivs detta som en utförare – beställarrelation mellan BUN och KS.

Verksamheten är i sin helhet förlagd till Aleholmsskolan, där det också finns en samordnare, som sorterar under KS och som beställer utbildningar av gymnasieskolan. Tidigare har det funnits externa utbildningsanordnare t.ex. Lernia, som genomfört vissa utbildningar inom verkstadsområdet genom entreprenadavtal.

Rektorn vid Aleholmsskolan ansvarar för all myndighetsutövning beträffande elever inom vuxenutbildningen. Han ansvarar således för alla frågor rörande betyg, t.ex. för betygskataloger, slutbetyg och arkivering av betygsdokument. Något formellt beslut av KS om detta har inte kunnat uppvisas. Om t.ex. ett ärende om avstängning av elev inom vuxenutbildningen skulle bli aktuellt, är det idag oklart vilken nämnd som har ansvaret för handläggningen. Det är inte heller bestämt hur intagning av elever ska gå till när antalet ansökningar överstiger antalet tillgängliga platser eller hur ett anbudsförfarande ska hanteras, när det gäller externa utbildningsanordnare. Enligt rektorn och samordnaren har dessa frågor inte uppmärksammats, eftersom inget urval har behövt göras och eftersom inga externa utbildningsanordnare har anlitats på senare tid.

För vissa vuxna har emellertid BUN ansvaret. Det gäller elever som deltar i grundläggande vuxenutbildning, särvux och SFI. Detta är också reglerat i styrdokumentet.

I realiteten innebär detta, att det finns två nämnder som är ansvariga för vuxenutbildningen i Sävsjö kommun, dels KS, dels BUN.

Vilka konsekvenser som denna ”organisationsmodell” får ur ett ansvars- och organisationsperspektiv har aldrig utretts i kommunen, enligt en intervju med representant för kommunstyrelsen.

Enligt inspektionsgruppens uppfattning är det nödvändigt, att Sävsjö kommun organiserar sin vuxenutbildning på ett sådant sätt, att det inte råder något tvivel om, vilken nämnd som har ansvaret för respektive elevgrupper. Inte minst ur ett rättssäkerhetsperspektiv för den enskilde eleven är det av största vikt, att kommunen organiserar vuxenutbildningen så att ansvarsförhållandena blir tydliga och att rektorns och den kommunale samordnarens arbetsuppgifter regleras.

Skolledningen vid Aleholmsskolan utgörs av en rektor och en biträdande rektor. Båda har lärarutbildning och lång erfarenhet som lärare och skolledare i olika skolformer. Rektorn har det övergripande ansvaret för skolan, men rent praktiskt finns en klar arbetsfördelning dem emellan.

Rektorn bedömer, att hälften av hans arbetstid går åt till ärenden som ligger inom elevvården. Här ingår en rad arbetsuppgifter internt men också externa arbetsuppgifter i form av t.ex. kontakter med sociala myndigheter, polis, arbetsförmedling, studieförbund och Migrationsverket. Resterande delen av arbetstiden fungerar han som gymnasiechef.

Biträdande rektorn handhar uppgifter som i första hand rör tjänstefördelning, schemaläggning, personalfrågor och ekonomi.

Eftersom Aleholmsskolan är koncentrerad till en plats och dessutom har en måttlig omfattning, är förutsättningarna goda för skolledningen att vara förtrogen med hur verksamheten bedrivs. Eleverna är också medvetna om vem som är rektor och till vem man ska vända sig om det uppstår problem.

Några av de intervjuade lärarna betonar, att de har stor frihet under ansvar på sin arbetsplats och att de är nöjda med detta. Det finns emellertid också lärare som gärna skulle se att skolledningen syntes lite oftare i klassrumsmiljön för att ta del av det vardagliga arbetet och kanske diskutera olika pedagogiska frågor. Enligt rektorn är man medveten om detta, men att man prioriterar samtal med örfarna lärare, medan de rutinerade lärarna mera sällan uppmärksammas, om det inte finns särskilda skäl.

Med den uppdelning som finns av arbetsuppgifter inom skolledningen vid Aleholmsskolan anser inspektionsteamet, att det finns goda möjligheter för att utbildningsmålen ska uppnås.

I skol- och barnomsorgsplanen betonas tydligt, att alla skolor årligen ska redovisa till barn- och utbildningsnämnden hur långt man hunnit i sitt arbete med att förverkliga de mål som ställts upp för verksamheten. Vilken metod som används för att kartlägga vilka resultat som uppnåtts bestämmer varje skola

utifrån de förutsättningar som finns lokalt. Utgångspunkt för kvalitetsarbetet är skolans arbetsplan och ett krav är att målbeskrivningarna ska vara möjliga att utvärdera.

Vid Aleholmsskolan bedrivs ett aktivt arbete med kvalitetsfrågor med utgångspunkt i gällande lokala och statliga styrdokument. I skolans utvecklingsplan bestäms vilka områden som ska prioriteras för det kommande året. Enligt skolledningen krävs, att en del områden bearbetas under flera år innan de uppsatta målen har uppnåtts. Områden som prioriterats under senare år är t.ex. Grundläggande värden, Helhetssyn, Skaparglädje och Samverkan med omvärlden.

Skolan har också definierat ett antal s.k. fokusområden som ett resultat av en verksamhets- och kompetensanalys, som genomförts i samband med ett EU-projekt. Exempel på sådana områden är Kvalitet, Informationsteknik, Individualiserad undervisning och Inflytande.

Under vårterminen görs en utvärdering av lärare och elever, vilka resultat som uppnåtts på olika områden. Synpunkter framkommer också vid mitterminskonferenserna och under de medarbetarsamtal, som skolledarna har med personalen. Med jämna mellanrum använder man även elevenkäter, som bl.a. tar upp frågor som rör elevinflytande och elevansvar.

Skolans personal är i hög grad involverad i arbetet med att ta fram en ny arbetsplan. Enligt intervjuade lärare använder man årligen flera studiedagar till att bearbeta olika förslag till nya områden. Varje programansvarig lärare har ett särskilt ansvar för att olika förslag diskuteras i programgrupperna och att synpunkter från dessa tas upp i en särskild ledningsgrupp, i vilken skolledningen ingår.

De olika programmen formulerar således mål för sin verksamhet med utgångspunkt i skolans arbetsplan, som sedan utvärderas årligen. På så sätt blir arbetet med arbetsplanen och kvalitetsredovisningen en naturlig del av arbetet på skolan.

Skolledningen gör slutligen en sammanställning av de resultat som uppnåtts inom de olika programmen och sammanfogar dessa till en kvalitetsredovisning, som överlämnas till barn- och utbildningsförvaltningen.

Vid samtal med skolledare och övrig personal kunde konstateras, att förvaltningslagens bestämmelser när det gäller skolfrågor i princip är kända och tillämpliga. Det finns möjligheter för elever och personal att framföra synpunkter och klagomål direkt till skolledningen eller genom olika officiella organ som elevråd och skolkonferens.

På ett område är emellertid inte skolans handläggning tillfredsställande, och det gäller hanteringen av betygskataloger. Ansvarig för att betygskatalogerna förs på ett korrekt sätt är rektorn. Ur ett rättssäkerhetsperspektiv är det viktigt, att betygskataloger förs på ett sådant sätt, att det inte råder minsta tvivel om, vilka betyg eleverna fått på olika kurser.

En granskning av betygskatalogerna vid Aleholmsskolan visar, att en rad felaktigheter finns i dokumentationen. Skolan använder ett dataprogram i vilket lärarna för in sina kursbetyg, som sedan överförs till skolans kansli. Katalogerna

ska sedan undertecknas av respektive lärare, som därmed konfirmerar att betygen är korrekta.

Vid en granskning av skolans betygskataloger kunde inspektionsteamet konstatera

- att det i vissa fall var omöjligt att avgöra vilka kataloger som var original och vilka som var kopior,
- att lärares namnteckning saknades på ett flertal kataloger,
- att personnummer saknades på en del elever,
- att ändringar gjorts av betyg utan att undervisande lärare signerat och angett datum för ändringen,
- att ändringar gjorts med blyerts, ej med arkivpenna,
- att statistikuppgifter saknas om antal elever med samma betyg.

Sammanfattningsvis bedömer inspektionsgruppen, att det inom området styrning, ledning och kvalitetsarbete finns inslag som både är positiva och sådana som inte är tillfredsställande.

Det kvalitetsarbete som genomförs vid Aleholmsskolan är väl genomfört och klart tillfredsställande. Däremot finns det andra delar, som inte uppfyller de krav staten kan ställa på verksamheten. I första hand gäller detta organisationen av den kommunala vuxenutbildningen som kommunstyrelsen och barn- och utbildningsnämnden ansvarar för. Här måste omedelbara åtgärder vidtas.

När det gäller hanteringen av betygskataloger är det också nödvändigt, att de felaktigheter som konstaterats, åtgärdas omgående och att rutiner skapas så att problemen elimineras.

Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Inom en viss utbildning skall det också finnas möjligheter för eleverna att individuellt göra val av kurser eller ämnen.

Granskningen gäller om möjlighet till utbildning ges i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till utbildning behandlas.

Som framgår av det inledande avsnittet finns det tillgång till gymnasieutbildningar på sex nationella program och det individuella programmet vid Aleholmsskolan. Genom ett samverkansavtal med närliggande kommuner erbjuds även övriga nationella program. Vid skolan finns även två påbyggnadsutbildningar samt handbollsgymnasium för flickor. Från och med hösten 2003 anordnas även utbildning inom gymnasiesärskolan. För vuxna finns också utbildningar inom komvux, grundläggande vuxenutbildning och SFI.

Kommunen erbjuder således ett allsidigt utbud av utbildningar till sina ungdomar och vuxna medborgare.

Inom varje skolform ges ungdomar och vuxna möjlighet att göra individuella val. Enligt skolledningen får gymnasieeleverna den undervisningstid de är garanterade enligt gymnasieförordningen. Eleverna på grundläggande vuxenutbildning får däremot inte någon information om eller ges möjlighet att läsa alla de ämnen som de enligt förordningen om vuxenutbildning har rätt till. Skolledningen menar, att det inte funnits något intresse bland eleverna att läsa t.ex. fysik och kemi.

Intagning av elever till gymnasieskolan görs genom en intagningsnämnd, som är gemensam för Vetlanda och Sävsjö. I nämnden ingår bl.a. skolans rektor. Vid sammanträdena diskuteras t.ex. urvalsproblem, när det finns flera sökanden än platser och s.k. frikvotselever.

När det gäller intagning av elever till komvux görs detta av en lokal grupp på Aleholmsskolan under ledning av biträdande rektorn. Några protokoll förs inte vid dessa sammanträden. Enligt uppgift har man hittills kunnat ta in samtliga sökande till de utbildningar som finns vid skolan. Därigenom har man inte ställts inför några urvalsproblem.

Information om vilka utbildningar som kommunen erbjuder ges på olika sätt. I samband med valet till gymnasiet informerar skolledarna och studie- och yrkesvägledarna om de utbildningar som erbjuds i kommunen och inom samverkansområdet. Detta sker dels vid större samlingar med föräldrar, i grupper och enskilt.

På skolans hemsida finns det också upplysningar om vilka utbildningsmöjligheter som finns. Detta gäller även utbildningar för vuxna. Studie- och yrkesvägledarna har också ett samarbete med den lokala arbetsförmedlingen och de sociala myndigheterna för att skraddarsy olika utbildningar för vuxna. När det gäller SFI gör skolan inga särskilda informationsinsatser, utan här förlitar man sig på att de sociala myndigheterna och Migrationsverket ger upplysningar om, vilka möjligheter det finns att studera svenska.

Sammanfattningsvis bedömer inspektionsteamet att ungdomar i Sävsjö kommun har god tillgång till utbildningar i kommunen och inom samverkansområdet. Informationen till allmänheten och till presumtiva elever sköts också på ett tillfredsställande sätt. Däremot strider det mot gällande författningar att utestänga pojkar från utbildningen på handbollsgymnasiet. Skolan måste också erbjuda eleverna på grundläggande vuxenutbildning undervisning i alla de ämnen, som framgår av förordningen om kommunal vuxenutbildning.

Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

Flertalet av de lärare som undervisar vid Aleholmsskolan har en komplett utbildning och är behöriga att undervisa elever på skolans olika utbildningar.

Detta gäller även de lärare som undervisar i gymnasiesärskolan och som har lång erfarenhet av att arbeta i gymnasiesärskolan. Enligt skolledningen finns det 8–10 lärare, som saknar formell pedagogisk utbildning. Framför allt gäller detta lärare inom de yrkesinriktade ämnena. I övrigt har dessa lärare kompetens inom de ämnen de undervisar i. Varje läsår utlyser skolan de tjänster, som är besatta med obehöriga lärare.

I skolplanen betonas vikten av, att lärarna får möjligheter till kompetensutveckling. Ekonomiska åtstramningar under senare år har emellertid gjort, att det kommunala anslaget till lärarfortbildning halverats. F.n. erhåller Aleholmsskolan 120.000 kr årligen från kommunen, som kan användas till lärarfortbildning. I snitt betyder detta, att varje lärare disponerar över ca 3.000 kr för kompetenshöjande insatser.

Läsåret 2002/2003 gjordes en inventering av kompetensutvecklingsbehovet på skolan i samband med att skolan skulle söka resurser till ett EU- projekt. En genomlysning gjordes då av behoven både på skolnivå och individnivå. Skolledningen kunde då konstatera, att det fanns tillräckliga resurser för kompetensutveckling. Detta bekräftas också av de intervjuade lärarna, som menar att de får den kompetensutveckling de behöver. De menar dock, att det för elevernas skull är olämpligt att delta i fortbildning, som är förlagd till skoltid, eftersom det är så svårt att få lämpliga lärarvikarier.

När det gäller läromedel får eleverna i huvudsak låna de böcker som behövs. Efter några års användning är dessa slitna och mindre lämpade att använda för studieteknisk träning, anser lärarna.

Kommunen har mycket aktivt deltagit i ITIS- satsningen för att höja kunskapen om datorer i kommunen. Skolan har, delvis som en följd härav, gott om moderna datorer, som används mycket flitigt enligt vad inspektionsteamet kunde iakttä vid besöket. Även i övrigt är standarden god när det gäller utrustning, enligt både lärare och elever.

Ett skolbibliotek håller också på att utrustas i nya lokaler. Redan nu har man införskaffat ett stort antal böcker, tidskrifter och tidningar. Under den tid som bibliotekarien är i tjänst (62,5 % tjänst), är biblioteket öppet för eleverna, annars är lokalerna stängda. Då krävs det att en lärare öppnar och tar ansvar för ordningen. Denna begränsning av öppettiden anser flera elever inte vara bra.

På skolan får gymnasieeleverna gratis lunch. Elever och föräldrar anser, att det ibland blir långa matköer, som kanske skulle kunna åtgärdas genom en annorlunda schemaläggning. F.n. utreds frågan om eleverna även i fortsättningen ska få lunch utan kostnad eller om en avgift ska tas ut.

När Aleholmsskolan startade sin verksamhet för ca 10 år sedan hade AMU sin verksamhet förlagd till lokalerna. Efterhand har lokalerna byggts ut och anpassats efter gymnasieskolans behov. Lokalerna är också handikappanpassade för att det ska vara möjligt att även ta emot elever med funktionshinder.

När det gäller kostnaderna för de olika utbildningsformerna är dessa i stort sett likvärdiga med de kostnader, som andra kommuner har. Ett undantag utgör dock komvux och SFI, som uppvisar siffror som inte kan betraktas som rimli-

ga. Det finns anledning för förvaltningen att se till, att det underlag som lämnas till Statistiska Centralbyrån är korrekt.

Sammanfattningsvis bedömer inspektionsgruppen att Aleholmsskolan har goda förutsättningar att bedriva en tidsenlig och bra utbildning. Flertalet av lärarna och den övriga personalen har adekvat utbildning för det arbete de bedriver. Lokalerna är moderna och utrustade med nya datorer och undervisningsmateriel av god kvalitet. Personalen får också kompetensutveckling i den utsträckning de själva vill ha och som skolan prioriterar.

Sammanfattande bedömning

Personalen vid Aleholmsskolan arbetar på ett målmedvetet och engagerat sätt med normer och värden. Frågor som rör arbetsmiljö och delaktighet är prioriterade, vilket resulterat i att skolan är trivsamt och trygg att arbeta i. Personalen utför ett gott arbete på det pedagogiska området, inte minst när det gäller att ta hand om elever i behov av särskilt stöd.

Tillgången på utbildning i kommunen och i samverkansområdet är god både för vuxna och ungdomar. Lokalerna är moderna och utrustningen tillfredsställande. Generellt sett har Aleholmsskolan goda förutsättningar att ge en tidsenlig och bra utbildning.

Utvecklingsbara områden bedöms vara

- att överlämnandekonferenserna får ett sådant innehåll och en sådan struktur, att informationen om elever i behov av särskilt stöd är så tydlig, att gymnasieskolans personal kan möta dessa elever på den nivå där de befinner sig,
- att vidareutveckla arbetet inom gymnasieskolan beträffande arbetsplan och individuella studieplaner.

Områden som inte är i enlighet med skolförfattningarna är

- att elever med invandrarbakgrund inte får studiehandledning på modersmålet,
- att elever med annat modersmål än svenska inte erbjuds undervisning i det egna modersmålet,
- att organisationen för den kommunala vuxenutbildningen inte följer kommunens egna styrdokument och att ansvarsförhållandena mellan olika nämnder och befattningshavare är otydliga,
- att pojkar inte har tillgång till utbildning på det s.k. handbollsgymnasiet,
- att skolan inte erbjuder elever på grundläggande vuxenutbildning undervisning i alla de ämnen, som framgår av förordningen om kommunal vuxenutbildning,

- att skolan inte hanterar betygskatalogerna på ett korrekt sätt, vilket kan få negativa konsekvenser för elevernas rättssäkerhet.

Datum	Ort
2004-01-23	Lund

Kenneth Pålsson

Ann Richardsson

Bo-Åke Julin